

Henrik Kaare Nielsen

I affekt

Studier i senmoderne politik og kultur

Aarhus Universitetsforlag

I affekt

Henrik Kaare Nielsen

I affekt

Studier i senmoderne politik og kultur

Aarhus Universitetsforlag

I affekt

© Henrik Kaare Nielsen og Aarhus Universitetsforlag 2021

Omslag og tilrettelægning: Trefold

Forsideillustration: Foto af Joel Marklund, Bildbyrå

Forlagsredaktion: Jakob Jørgensen Vestergaard

Bogen er sat med Chronicle Text og Acumin Pro

E-BOOK production: Narayana Press, Gylling

ISBN 978 87 7219 486 8 (e-pdf)

Aarhus Universitetsforlag

unipress.dk

Bogen er udgivet med støtte fra: Aarhus Universitets Forskningsfond
og Lillian og Dan Finks Fond

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret. Kopiering
til undervisningsbrug må kun ske efter aftale med Copydan Tekst & Node.

**FAGFÆLLE-
BEDØMT**

Indhold

Indledning 7

1. Hvad er affekter? 13

2. Affekter og almen social praksis 43

3. Affekter og politisk praksis 75

4. Affekter og æstetisk praksis 125

5. Afslutning: Affekter og
samfundsmæssig reorganisering? 157

Litteratur 175

Tak 181

Indledning

Konceptet for denne bog blev udviklet – og en stor del af manuskriptet skrevet – i efteråret og vinteren 2019, altså før coronapandemien fejede hen over kloden og i praksis satte spørgsmålstegn ved en række etablerede visheder angående samfundets indretning, udviklingstendenser og fremtidsperspektiver. Denne genuine usikkerhed er i skrivende stund stadig ikke overvundet, men den fremtræder ikke længere helt så diffus som i starten. Der aftegner sig en flæthed af relativt distinkte udviklingsmuligheder, der hver på sin måde og i divergerende grad repræsenterer revisioner af den førpandemiske sociale orden, men samtidig baserer de sig på forskellig vis på videreførelsen af bestående institutioner og praksisser. Hvad der aftegner sig, er således stadig behæftet med usikkerhed, men der synes i de vestlige demokratier ikke for indeværende at blive tale om noget radikalt brud med den kendte, senmoderne samfundsformation.

Man kan med andre ord argumentere for, at vi aktuelt er del af en vanskeligt overskuelig samfundsmæssig proces, der rummer elementer af både brud og kontinuitet, og som det endnu ikke er muligt at opstille nogen kvalificeret, sammenfattende diagnose af. På den baggrund – og fordi jeg vurderer kontinuitetselementet som relativt stærkt – har jeg i store træk valgt at bibeholde den samfundsanalyse, der

fra starten har ligget til grund for bogens koncept, selvom den altså tager udgangspunkt i situationen før pandemien.

Konkret betyder det, at den overordnede referenceramme for analyserne af udviklingstendenser i senmodernitetens sociale, politiske og æstetiske praksis i henholdsvis kapitel 2, 3 og 4 trækker på samfundsteoretiske begreber som neoliberalisme, globalisering og konkurrencestat. At der hermed begrebsliggøres væsentlige træk ved kultur- og samfundsudviklingen, som den udfoldede sig før coronakrisen, vil for en seriøs betragtning være vanskeligt at anfægte. Flere positioner i postcoronadebatten har imidlertid argumenteret for, at vi nu er konfronteret med radikalt nye vilkår, hvorfor disse begreber har mistet deres udsagnskraft i forhold til den aktuelle situation og de fremtidsperspektiver, den tegner. Dette forbliver dog indtil videre et åbent spørgsmål, som det afsluttende kapitel 5 beskæftiger sig med og forsøger at give et bud på.

Udgangspunktet for bogen har været en interesse i at forstå og belyse den status, som affekttematikken i nogle år har oppebåret i både den videnskabelige, den politiske og den kulturelle offentlighed. Endvidere har det i sammenhæng hermed været mit mål at etablere et produktivt teoretisk udgangspunkt for at analysere, hvilken rolle affekter spiller i den sociale, politiske og æstetiske praksis, samt hvilke udviklingsperspektiver for kultur og samfund der potentielt er forbundet med affekter.

Kapitel 1 tager udgangspunkt i en kritik af affektbegrebet, som det hovedsagelig har været anvendt i den hidtidige faglige debat. Den kritiske interesse retter sig især mod den aktuelle affektteoris dominerende vitalistiske strømning, hvis grundantagelser anfægtes ved at inddrage viden fra neurofysiologi, udviklingspsykologi og psykoana-

lyse. På denne baggrund – og i dialog med en moderniseret kritisk-teoretisk forståelsesramme – udvikles der en alternativ begrebsliggørelse af affekter, der skelner mellem en flerhed af affektive niveauer og organiseringsformer.

Kapitel 2 beskæftiger sig med affekters almene samfundsmæssige og kulturelle implikationer. Norbert Elias' tese om internaliseret affektkontrol som grundprincippet i den europæiske civilisationsproces danner bagtæppe for en udredning af forholdet mellem den moderne identitetsproblematik og affektreguleringens sociokulturelt skiftende former. Især fokuseres der på senmodernitetens samtidighed af frisættelse og nybinding af affekter. Endvidere redegøres der for 1990'ernes neoliberalistiske og konkurrencestatslige reorganisering af de økonomiske, politiske og forvaltningsmæssige rammer for det senmoderne, hverdagslige identitetsarbejde og den hermed forbundne affektregulering. Der argumenteres for, at der i regi af denne reorganisering har fundet en affektmodellering sted, der i stadig mere eksklusiv forstand har bundet individernes affekter til underordningen under arbejdsmarkedets krav til adfærd, identifikation og prioritering. Endelig påpeges det, at der i de senere år har gjort sig en række opbrudstendenser gældende, der svækker den neoliberalistiske affektregulering. Disse opbrud bestemmes som ambivalente, idet de på den ene side rummer perspektiver for demokratisk fornyelse og på den anden side indebærer risici for afciviliseringsprocesser.

Kapitel 3 fokuserer mere specifikt på affekters funktioner og potentialer i politisk praksis. På baggrund af en almen teoretisk bestemmelse af grundelementerne i den demokratiske politiske proces foretages en kritisk karakteristik af den parlamentariske politiks udvikling i neoli-